Adnan Menderes Üniversitesi

Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi

III. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi

04 - 05 Nisan 2014, Kuşadası, Aydın

BİLDİRİ KİTABI

Editörler
Nazmi KOZAK
Osman E. ÇOLAKOĞLU

Ankara, Mart 2014

DETAY YAYINLARI : **589**
1. Baskı : Mart 2014
ISBN : **978-605-5216-98-6**
Yayıncı Sertifika No : 13188
Matbaa Sertifika No : 26649

© Adnan Menderes Üniversitesi Turizm Fakültesi © Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi

Her hakkı saklıdır. Yazarından yazılı izin alınmaksızın bu kitabın fotokopi veya diğer yollarla kısmen veya tamamen çoğaltılması, basılması ve yayınlanması yasaktır. Aksine davranış, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu gereğince 2 yıldan 6 yıla kadar para cezasına çevrilemeyen hapis, 10 bin TL'den 150 bin TL'ye kadar para cezaları ile fotokopi ve basım aletlerine el konulmasını gerektirir.

Dizgi : Detay Yayıncılık
Kapak : Detay Yayıncılık
Baskı ve Cilt : Bizim Büro Matbaacılık ve Basımevi
GMK Bulvarı No: 32/C Demirtepe-Ankara

DETAY YAYINCILIK

GENEL DAĞITIM ve İSTEME ADRESİ

DETAY ANATOLIA AKADEMİK YAYINCILIK LTD. ŞTİ.
Adakale Sokak No: 14/1 Kızılay/ANKARA
Tel : (0.312) 434 09 49 • Faks: (0.312) 434 31 42
Web: www.detayyayin.com.tr • e-posta: detayyay@gmail.com

Sunuş

Dünya genelinde akademik çalışmaların disiplinlerarası bir içerik ve yaklaşım ile incelenmesine ilişkin uygulamalar giderek yaygınlaşmaktadır. Özü itibari ile disiplinlerarası bir alan olan turizmin çeşitli bilim dallarının kuramsal açıklamalarına referans verilmeden anlaşılması ve gelişmesi mümkün değildir.

Turizm araştırmalarının disiplinlerarası bir yaklaşım çerçevesinde incelenmesine katkıda bulunmak üzere 2010 yılından bu yana *"Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi"* düzenlenmektedir.

Kongrenin düzenleneceği 2014 yılı birkaç yönden özel öneme sahiptir. Bunlardan *ilki,* 2014 yılı ülkemizde turizmin akademik kurumsallaşmasının 50. yılına tekabül etmektedir. *İkinci* olarak, kongreyi düzenleyen taraflardan olan Aydın Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (şimdiki adıyla Adnan Menderes Üniversitesi Turizm Fakültesi) 1974 yılında kurulan ve ülkemizde lisans düzeyinde sektöre yönelik eğitim-öğretim yapan ilk turizm programı olma özelliğine sahiptir. 2014 yılı Yüksekokulun 40'ıncı kuruluş yılına tekabül etmektedir. *Üçüncü* olarak da, yine kongrenin taraflarından olan Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 1990 yılında başladığı ve ilk yılından bu yana aralıksız sürdürdüğü yayıncılık faaliyetlerinin 25. yayın yılını 2014 yılında kutlamaktadır. Her üç yıldönümü ülkemizde turizm eğitim ve araştırmalarının gelişimini göstermesi bakımından önemlidir.

Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi, iki yılda farklı bir üniversitenin akademik ev sahipliğinde düzenlenmektedir. Bu kongrede Kongre'nin akademik ev sahibi Adnan Menderes Üniversitesi Turizm Fakültesi'dir.

Kongrenin amacına ulaşması dileğiyle, *III. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi*'nin gerçekleştirilmesindeki katkılarından dolayı Öğr. Gör. Aysel YILMAZ, Öğr. Gör. Duygu YETGİN, Arş. Gör. Gözde TÜRKTARHAN, Arş. Gör. Taki Can METİN, Arş. Gör. Emrullah TÖREN teşekkür ederiz.

Nazmi KOZAK – Osman Eralp ÇOLAKOĞLU
03 Mart 2014

KURULLAR

Bilim Kurulu

ARKEOLOJİ
Prof. Dr. Aslı SARAÇOĞLU, *Adnan Menderes Üniversitesi*

COĞRAFYA
Prof. Dr. Mehmet SOMUNCU, *Ankara Üniversitesi*
Prof. Dr. Füsun BAYKAL, *Ege Üniversitesi*

EĞİTİM
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU, *Adnan Menderes Üniversitesi*
Doç. Dr. Kerim GÜNDOĞDU, *Adnan Menderes Üniversitesi*

FİNANSMAN
Doç. Dr. Osman Nuri ÖZDOĞAN, *Adnan Menderes Üniversitesi*

GIDA MÜHENDİSLİĞİ
Prof. Dr. Cavit BİRCAN, *Adnan Menderes Üniversitesi*

TARİH
Prof. Dr. Arif BİLGİN, *Sakarya Üniversitesi*
Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*

HALK SAĞLIĞI
Doç. Dr. Didem EVCİ, *Adnan Menderes Üniversitesi*

İKTİSAT
Doç. Dr. Ummuhan Gökovalı, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi*

İLETİŞİM
Prof. Dr. Zakir AVŞAR, *Gazi Üniversitesi*

İSTATİSTİK
Prof. Dr. Hasan Işın DENER, *Çankaya Üniversitesi*

KALİTE YÖNETİMİ
Prof. Dr. Özkan TÜTÜNCÜ, *Dokuz Eylül Üniversitesi*

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM
Prof. Dr. Asker KARTARI, *Kadir Has Üniversitesi*

MUHASEBE
Prof. Dr. Nilüfer Tetik, *Akdeniz Üniversitesi*

MÜZECİLİK
Doç. Dr. Fethiye ERBAY, *Boğaziçi Üniversitesi*

PAZARLAMA
Prof. Dr. Bahattin RIZAOĞLU, *Adnan Menderes Üniversitesi*

PSİKOLOJİ
Doç. Dr. Hacer HARLAK, *Adnan Menderes Üniversitesi*

REKREASYON
Prof. Dr. Gıyasettin DEMİRHAN, *Hacettepe Üniversitesi*
Doç. Dr. Fatih HAZAR, *Adnan Menderes* Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Han ERGÜVEN, *Kırklareli Üniversitesi*

SAĞLIK KURUMLARI İŞLETMECİLİĞİ
Prof. Dr. Mustafa BİRİNCİOĞLU, *Adnan Menderes Üniversitesi*

ULUSLARARASI İLİŞKİLER
Doç. Dr. Aslıhan Aykaç, *Ege Üniversitesi*

SOSYOLOJİ
Prof. Dr. Muammer TUNA, *Muğla Üniversitesi*

STRATEJİK YÖNETİM
Prof. Dr. Mehmet Barca, *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

YÖNETİM VE ORGANİZASYON
Doç. Dr. Şenol ÇAVUŞ, *Adnan Menderes Üniversitesi*

Düzenleme Kurulu

Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Bahattin RIZAOĞLU
Doç. Dr. Osman Eralp ÇOLAKOĞLU
Doç. Dr. Osman Nuri ÖZDOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Güntekin ŞİMŞEK
Yrd. Doç. Dr. Ülker ÇOLAKOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Zehra EGE
Yrd. Doç. Dr. Tuğrul AYYILDIZ

Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi
Prof. Dr. Nazmi KOZAK, *Anadolu Üniversitesi*
Prof. Dr. Metin KOZAK, *Dokuz Eylül Üniversitesi*
Öğr. Gör. Aysel YILMAZ, *Anadolu Üniversitesi*
Öğr. Gör. Duygu YETGİN, *Anadolu Üniversitesi*
Arş. Gör. Emrullah TÖREN, *Anadolu Üniversitesi*

İçindekiler

Kurullar iii

Sunuş v
Nazmi KOZAK – Osman Eralp ÇOLAKOĞLU

İçindekiler vii

Önceki Kongreler xvi

Bildiriler

Siyasi Partilerin Turizm Algısı: 1950-1980 Arası Türk Siyasi Parti Programları ve Seçim Beyannamelerinde Turizm Olgusu 3
Ahmet GÜRBÜZ, Özhan DEMİRKOL, Mustafa YILDIRIM

Kentsel Tarihin Turizm Potansiyeli Bakımından Değerlendirilmesi Bağlamında Çok Kültürlü Geçmiş ve Medeniyetler Arası İletişim İlişkisi: Mardin ve Diyarbakır Örnekleri 12
A.Vedat KOÇAL

Adana İli ve İlçelerinin Turizm Açısından SWOT Analizi 23
Alper BOZKURT, Ahmet Fazıl ÖZSOYLU

Yöre Turizm'in Müşteri Değeri Yaratma Süreci Bağlamında Değerlendirilmesi 34
Arzu TURAN, Burcu KAYA

Turizm Ana Politikaları (1977 – 1981): Tarihsel Bir Bakış 47
Arzu TURAN

Kervansarayların Turizme Kazandırılması Mardin, Diyarbakır ve Şanlıurfa İl Merkezlerindeki Hanlar Üzerine Bir Çalışma 59
Ayhan KARAKAŞ, Esma KARAKAŞ

Akademik Kişiliği ve Yayınları ile Çelik Gülersoy'un Turing'e Katkılarının İncelenmesi 78
Aysel YILMAZ

Eskişehir Emek Otel'in Kurum Tarihi Açısından İncelenmesi 92
Aysel YILMAZ, Duygu YETGİN

Kongre Deneyimsel Değerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma 102
Ayşe ÇELİK

Erciyes Kayak Merkezinin Etkinlik Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi 113
Ayşe ÇELİK

Expo 2020 Aday Ülke Tanıtım Videolarının Göstergebilimsel Analizi 123
Ayşe Pelin İNAN, Taki Can METİN, Gözde ÖZDEMİR

Seyyahların Notlarında İlk Görüş: İstanbul Tasvirleri 138
Ayşegül KUTLUK, Cevdet AVCIKURT

19. Yüzyıl Türkiye Gezi Rehberleri: John Murray Yayınları 151
Aytuğ ARSLAN

Turizm Enformasyon Bürolarının Kuruluş Yeri ve Görsel Etkinlikleri Üzerine Bir Tartışma. Dünyanın Çeşitli Ülkelerinden ve Türkiye'den Örnekler 164
Barış ERDEM, Ozan ÖZOK, Şakir CENGİZOĞLU, Muammer AKTEN

Turistik Bilgi Kaynağı Olarak Seyahatnameler:Merak Yaratma Boyutuyla Bir İnceleme 191
Bayram ŞAHİN, Burçin SÖNMEZ, Hülya KAHVECİ

Alanya'da 1985 Öncesi Konaklama İşletmelerinin Arazi Sahipliği Bağlamında İncelenmesi 200
Burcu KAYA

Yitirilmiş Bir Değer: Tokatlıyan Oteli 214
Çağdaş TURAN, Serap ÖZDEMİR GÜZEL, Merve BAŞ

Marmaris'te Turizmin Ortaya Çıkardığı Sosyo-Kültürel Etkilerin Sözlü Tarih Yöntemiyle İncelenmesi 223
Çağıl Hale ÖZEL

1960'lardan Günümüze Alanya'da Turizmin Gelişimi 235
Dilek ACAR GÜREL, E. Ozan AKSÖZ

Türkiye'de Turizm Eğitimi Alanında Bir Öncü: TUGEV 248
Dönüş ÇİÇEK, Ebru ZENCİR, Nazmi KOZAK

Eskişehir Turizm Tarihinde Öncü Bir Otel: Madam Tadia Oteli 261
Duygu YETGİN, Aysel YILMAZ

Ticaret Öğretmen Okulu'ndan Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi'ne Geçiş Sürecinin Kurum Tarihi Açısından İncelenmesi 273
Duygu YETGİN

Lisansüstü Turizm Eğitiminde Öncü Model: Hacettepe Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans Programı 288
E. Ozan AKSÖZ

Bir Aile İşletmesinin İş Değerlerinin İncelenmesi: Birsen Kebap Eskişehir 300
E. Ozan AKSÖZ, Dilek ACAR GÜREL, Mune MOĞOL

Bodrum'da Turizmin Gelişimi (1960-2000) 312
Ebru ZENCİR, Dönüş ÇİÇEK

Tatlıdil Köftecisi'nin Örgüt Kültürü Bağlamında İncelenmesi 324
Dönüş ÇİÇEK, Ebru ZENCİR

Küçük İşletmelerde Temel Yetenek: Abdüsselam Balaban Kebap Örneği 335
Ebru ZENCİR, Dönüş ÇİÇEK, Hüseyin ÖNEY

OTEM Otel ve Eğitim Merkezi'nin Kurumsal Tarihi 345
Ece DOĞANTAN, Seher GEYİK

Aydın Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'nun Kurumsal Tarihi 355
Ece DOĞANTAN

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun Kuruluşu ve Faaliyetleri Üzerine Bir Sözlü Tarih Araştırması 368
Emrullah TÖREN

Antik Çağda Bir Turizm Destinasyonu: Delphoi 384
Ercan TUTAN, Serkan BAŞOL

İbn Battûta Seyahatnâmesi'nde Seyahat, Konaklama ve Yeme İçme Kültürü 388
Ercan TUTAN, Serkan BAŞOL

Üniversite Öğrencilerinin Kırsal Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımını Etkileyen Faktörler Nelerdir?Çıldır Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Tutumları 395
Erkan SAĞLIK, İlhami MORÇİN, Sine ERDOĞAN MORÇİN

Doğanın Limanlara Etkisinin Turizme Yansımaları 402
Fatih ADATEPE, Sinan DEMİREL, Levent EREL

Turizmin Yeniden Yapılanması Sürecinde Turizm Girişimciliğinin Değerlendirilmesi: Amasra Örneği 410
Fatma ERDOĞANARAS, Nilgün GÖRER TAMER, Demet EROL

Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sağlık Turizmine Bakış Açılarının ve Bilgi Yeterliliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma 422
Funda CENGİZ, Emine ŞEN

Ahlaki Olmayan Davranışların Duyurulmasına (Whistleblowing) İlişkin Konaklama İşletmeleri Çalışanlarının Bakış Açıları: Bursa Örneği 435
Gencay SAATCI, Melis FİDANCI, Cevdet AVCIKURT

Büyük Otel'in İşletmecilik Tarihinin Ürün Farklılaştırma Bağlamında İncelenmesi 448
Gözde TÜRKTARHAN, Çağıl Hale ÖZEL

Tarihe Gömülmüş Bir Kurum: T. C. Turizm Bankası A. Ş. İhtisas Kütüphanesi 461
Gözde TÜRKTARHAN, Nazmi KOZAK

1200-1900 Yılları Seyyahlarının Anlatımıyla İzmir ve Aydın İlleri İçin Gezi Önerisi 476
Gül ERBAY ASLITÜRK, Canan DİKYAR

17. - 19.Yüzyıl Seyyahlarının Kaleminden İstanbul: Avrupa Yakası Gezi Önerisi 488
Gül ERBAY ASLITÜRK, Süheyla GÖKÇE

Pazaryeri ve Çevresinin Ekoturizm Açısından İrdelenmesi 502
Gülçin AKGÖREN, Sultan Ece ALTINOK ÇALIŞKAN

Sağlık Turizmi ve Tarihçesine Bir Bakış 509
Gülnur SARUHAN, E. Didem EVCI KIRAZ

Seyyahların Gözüyle Kuzeybatı Anadolu: Sosyal, Kültürel Yaşam ve Arkeolojik Kalıntılar 520
Güngör KARAUĞUZ

Otel Yöneticilerinin A Tipi ve B Tipi Kişilik Özeliklerinin Karar Vermelerine Etkisi 530
Edip ÖRÜCÜ, Hakan BOZ

Yerel Renkler: Turizm Tanıtım Filmleri Üzerine Bir İnceleme 547
Hakan SEZEREL, Birgül TAŞDELEN

Dünden Bugüne Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu 556
Hüseyin ÖNEY

Seyahat İşletmelerinin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri Hangi Nitelikte Olmalı? Seyahat İşletmeciliği Bölümü Öğrencilerinin Değerlendirmeleri 571
Sine ERDOĞAN MORÇİN, İlhami MORÇİN, Özgür ÇALKIN

Turizm Rotalarının Oluşturulmasında Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Önemi 576
İsmail KERVANKIRAN, Murat ÇUHADAR

Bireylerin Kişilik Özelliklerinin Sosyal Sorumlu Davranan Turizm İşletmelerine Yönelik Niyetleri Üzerindeki Etkisi 590
M. Emin AKKILIÇ, Fatih KOÇ, Volkan ÖZBEK, İlbey VAROL

Osmanlı'da Turizme Dair... 606
Mahmut DEMİR, Şirvan Şen DEMİR

Sürdürülebilir Turizm Çeşidi Olarak Ekoturizm: Beyşehir ve Çevresi Ekoturizm Kaynakları Uygulaması 618
Mahmut TEKİN, Murad A. KASALAK, Abdullah ÖZTÜRK

Pomak Yemek Kültürünün Yaşayan İzleri: Bir Sözlü Tarih Çalışması 628
Melahat YILDIRIM SAÇILIK, Samet ÇEVİK

Şehrin Ruhuna Ritim Tutmuş Bir Otel: Büyük Efes Oteli 639
Meltem Y. KAYIKÇI

Kırsal Turizm ve El Sanatları 649
Mine CAN

2634 Sayılı Turizm Teşvik Kanunu ve Hazırlandığı Dönem 657
Mune MOĞOL

Konaklama İşletmeleri Yöneticilerinin Otel Değerlendirme Sitelerine Yönelik Tutumları 664
Murat YETKİN, Engin ÜNGÜREN

UNESCO Dünya Miras Kenti Yolunda Amasra 676
Mustafa ARTAR, Çiğdem DEMİRCİ

Turizm Gelirleri, İhracat ve İktisadi Büyüme Arasındaki İlişkilerin Zaman Serisi Analizi 684
Mustafa ÖZER, Mustafa KIRCA

Dünyada Hızla Artan Yaşlı Nüfus ve Sağlık Turizm Gereksinimi 708
Nuray MERCAN, Emine OYUR, Kemal DEMIRCI

İstanbul Üniversitesi İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü ve Lisansüstü Turizm Programlarının Kurumsal Tarihi 719
Onur ÇAKIR

Bir Kurum Tarihi Çalışması Örneği Olarak Yasin Sucukları 733
Osman GÜLDEMİR, Selman BAYRAKÇI

1888'den Günümüze Hacı Abdullah Lokantası 745
Osman GÜLDEMİR

Eğitim Turizminde Yeni Bir Alan: Ekoköyler 758
Osman ZEYBEK

Yabancı Seyahatnamelerde Anadolu Şehri 772
Özgür YILMAZ

Kalite Yönetim Sistemi Ölçeğinin Kar Amacı Gütmeyen Konaklama İşletmelerine Uyarlanması 784
Özkan TÜTÜNCÜ, Yılmaz AKGÜNDÜZ, İpek AYDIN

Kaplıca Sularının Mikrobiyolojik Yönden Değerlendirilmesi 799
Pınar KAYNAR, Betül ARSLANTÜRK, Pınar ATAKAN ABLAY, Umut BERBEROĞLU, *Yıldırım CESARETLİ, Hasan IRMAK*

Kültürel Miras Kapsamında Tarihi Hamamların Yenilenerek Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanımı: Burhaniye Örneği 805
Sabriye ÇELİK UĞUZ, H. Sercan SAĞLAM

Turizm ve Rekreasyon Kaynaklarının Turistik Destinasyon Açısından Değerlendirilmesi 818
Sadık SERÇEK, Gülseren ÖZALTAŞ SERÇEK

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde İnanç Turizmi Açısından Hac Ziyareti 829
Sami KARACAN, Esin KARACAN, Yüksel GÜNGÖR

Osmanlı'da Konaklama Hizmeti Veren Yapılardan Gebze Çoban Mustafa Paşa Kervansarayı 844
Sami KARACAN, Esin KARACAN, Yüksel GÜNGÖR

Eskişehir'de Termal Otelcilik: Has Otel'in Kurumsal Tarihi 862
Savaş EVREN, Onur ÇAKIR

Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'nun Kurumsal Tarihinin Sözlü Tarih Yöntemiyle İncelenmesi 873
Savaş EVREN

Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'nun Kurumsal Tarihi 887
Seher GEYİK

Yürüyüş Güzergâhı Tercihinde Bitki Türlerinin Önemi: Çıralı - Madenkoyu Güzergâhı Örneği 902
Selma KÖSA, Osman KARAGÜZEL

Turizmin Alanya'nın Sosyo-Kültürel Gelişimine Etkisi 914
Selman BAYRAKCI

Türk Turizm Eğitimi İçerisinde BTİOYO'nun Yeri ve Önemi 927
Serkan TÜRKMEN, Bilal DEVECİ, Cevdet AVCIKURT

XVII., XVIII. ve XIX. Yüzyıl Fransız Gezginlerin Gözüyle Türk Kadını 938
Serpil GÜRER

Seyahat Acentesi İşgörenlerinin Örgütsel Özdeşleşme Tutumlarının Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarına Etkisi: Adana Örneği 948
Sine ERDOĞAN MORÇİN, İlhami MORÇİN

Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Osmaneli Örneği 955
Sultan Ece ALTINOK ÇALIŞKAN, Gülçin AKGÖREN

Kent Müzeleri Bağlamında Sözlü Tarih Çalışmaları ve Kültür Turizmine Katkıları 964
Şeyda BARLAS BOZKUŞ

Medikal Turizm: Gelişimi ve Turizmin Yeri 976
Şirvan Şen DEMİR, Mahmut DEMİR, Çiğdem DEMİRCİ

Eskişehir'de Bir Yerel İşletme: İsmail Ayaz Üzerine Bir Kurum Tarihi Çalışması 989
Taki Can METİN, Emrullah TÖREN

Türkiye'de Kumarhaneler Döneminin İncelenmesi 1006
Taki Can METİN, Hilmi Rafet YÜNCÜ

İlişkisel Pazarlama ve Sosyal Pazarlama Yaklaşımları Üzerinden Rekreasyon Pazarlamasının Değerlendirilmesi 1017
Taki Can METİN

Eskişehir'deki Konaklama İşletmelerine İlişkin Sanal Tüketici Yorumlarının Değerlendirilmesi: TripAdvisor Örneği 1034
Volkan GENÇ

Uludağ Büyük Otel 1049
Zeynep TUNA ULTAV, Gökçeçiçek SAVAŞIR

Çağdaş Kent Eskişehir'in Pazearlanmasında Öne Çıkan Unsurlar 1089
İlknur BİLGEN, Adnan KARA

Türkiye'de Sağlık Turizminin Gelişmesi için Finansal Bir Model Önerisi 1107
İrfan KALAYCI, Hatice ÖZYURT

Van İli Turizminin Rekabet Gücü Üzerine Bir Alan Araştırması 1120
Faruk ALAEDDİNOĞLU, Meryem SAMIRKAŞ

Toros Dağları'nın (Konya,Antalya) Ekoturizm Etkileri 1130
Osman TUGAY, Deniz ULUKUŞ

Termal Turizm İşletmelerinde Müşteri Tatmininin Ölçülmesi: Balıkesir İli Manyas Örneği 1136
Recep KILIÇ, Yasin Nuri ÇAKIR, Said Kerem TEKER

Turizmde Yeni Oyun Sahası: Geocaching 1150
Güntekin ŞİMŞEK

Turizmde Uygulanabilecek Yeni Bir Kavram Olarak Crowdsourcing (Kitlesel Kaynak Kullanımı): SWOT Analizi Tekniğiyle Bir Değerlendirme 1160
Murat DOĞDUBAY, Gencay SAATCI

Geleneksel El Sanatlarının Destinasyon Çekiciliği Bağlamında Değerlendirilmesi: znik ve Kütahya Çinisi Örneği 1172
Seyit Ahmet SOLMAZ, Buse Nur SOLMAZ, Betül Seda GÖNDERn

Modern Turizme Zemin Hazırlayan Gelişmeler Olarak Rönesans ve Coğrafi Keşiflerin Turizm Paradigmasıyla Değerlendirilmesi 1190
Seyit Ahmet SOLMAZ, Çağrı ERDOĞAN, Buse Nur SOLMAZ, Orhan BATMAN

Yiyecek İçecek İşletmelerinde Duyusal Markalamanın (Markethink) Uygulanabilirliği Üzerine Kuramsal Bir Model Önerisi 1207
Murat DOĞDUBAY, Ayşe CAN, Gözde KARACA,

Türk Mutfağı Örgütsel Yapısının Günümüzde Yeri ve Önemi 1214
Şehnaz DEMİRKOL, Oğuz TAŞPINAR

Dizinler

İsim dizini. 1231
Kurum/kuruluş dizini 1233
Konu dizini 1237

Önceki Kongreler

I. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi, 25 – 29 Mayıs 2010 tarihlerinde Muğla Üniversitesi'nin akademik ev sahipliği ve Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nin desteği ile Nevşehir Dedeman Oteli'nde düzenlendi.

II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi, 15 – 18 Nisan 2012 tarihlerinde Akdeniz Üniversitesi'nin akademik ev sahipliğinde ve Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nin desteği ile Kemer/Antalya'da Mirage Park Oteli'nde gerçekleştirildi.

BİLDİRİLER

Akkayan, T. (1990). *Osmaneli Değişen Bir Anadolu Kasabası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Bebka. *http://www.bursaeskisehirbilecik2023.com/rapor/ilce/pdf/4.pdf.* Erişim tarihi:02.08.2013.

Bilecik province. *http://bilecikprovince.blogspot.com.tr/p/osmaneli.htm*. Erişim tarihi: 30.07.2013.

Bilecik Invest. *http://www.investinbilecik.gov.tr/baslica_sektorler/turizm.html.* Erişim tarihi: 31.07.2013.

Bilecik Valiliği. *http://www.bilecik.gov.tr/default_B0.aspx?content=222.* Erişim tarihi: 31.07.2013.

Hemen Öğren. *http://www.hemenogren.net/forum/turkiyedeki-dogal-guzellikler/208-bilecik-dogal-guzellikleri.html.* Erişim tarihi: 01.08.2013.

Kutay, K. (1989). Ecotourism and Adventure Travel: Tourism and Ecology: The Impact of Travel on A Fragile Earth. *North American Coordinating Center For Responsible Travel Consultation V, Dexter OR*, ss. 3-7.

Okuyucu, A. (2011). Osmaneli İlçe Merkezinde Kültürel Mirasın Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanıma Yönelik Bir Araştırma (*Basılmış Yüksek Lisans Tezi*). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Osmaneli Belediyesi. *http://www.osmaneli.bel.tr/index.php/projelerimiz/devameden-projelerimiz.* Erişim tarihi: 31.07.2013.

Osmaneli Belediyesi. *http://www.osmaneli.bel.tr/index.php/osmaneli/tarihcemiz.* Erişim tarihi: 30.07.2013.

Osmaneli Belediyesi, (2008). Osmaneli Belediyesi Tanıtım Kitapçığı, Osmaneli.

Rahemtulla, Y. G. ve Wellstead, A. M. (2001). Ecotourism: Understanding Competing Expert and Academic Definitions. *Infor, Report Nor-X-380.*

Weaver, D. ve Opperman, M. (2000). Tourism Management, *John Wiley & Sons*, 468.

Yılmaz, E. (2005), *Bir Arazi Kullanım Planlaması Modeli: Cehennemdere Vadisi Örneği.* T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 253, Doa Yayın No: 37, Çeşitli Yayın No: 3, 131.

Yurt Ansiklopedisi, (1984). *Antalya, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Burdur*. Anadolu Yayıncılık, Cilt: 2.

III. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi: 964-975,
04-05 Nisan 2014, Kuşadası, Aydın,
Bütün hakları saklıdır
ISBN: 978-605-5216-98-6

Kent Müzeleri Bağlamında Sözlü Tarih Çalışmaları ve Kültür Turizmine Katkıları

Şeyda BARLAS BOZKUŞ
T. C. Marmara Üniversitesi
İletişim Fakültesi
Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü
E-posta: barlasseyda@hotmail.com

ÖZ

Türkiye son yıllarda yürütülen sözlü tarih çalışmaları bir merak ve nostalji unsurunun ötesinde toplumsal yaşamın, kent yaşamının bugününe ve geleceğine ışık tutabilecek kültürel ve sosyal değişimi anlamlandırabileceğimiz niteliktedir. Kent müzelerinin önemli ikincil kaynaklarından olan sözlü tarih çalışmaları yerel tarih yazımında belediye, dernek ve şahsi arşivlerin dışında elle tutulamayan tarihsel gerçekliklerin gün yüzüne çıkmasını sağlar. Bu bağlamda özellikle kültür turizmine yönelik yapılacak olan faaliyetlerde kent müzelerinin kurumsal çerçevede yürüttüğü sözlü tarih çalışmaları önemli bir zemin hazırlamaktadır. Kent belleğinin nasıl oluşacağı ve hızla kaybolan yerel kültürel değerlerin sözlü çalışmalar sayesinde düzenli bir hale getirilerek nasıl korunacağı bu çalışmanın temel amacıdır. Türkiye'de son yıllarda gelişen kültür turizmi faaliyetleri kent müzeciliği için yeni bir perspektif geliştirilerek yerelin korunması ve yerel kültürün uluslararası ölçekte tanıtılmasını sağlamaktadır.

Anahtar sözcükler: Kent müzeciliği, sözlü tarih, yerel tarihçilik, kültür turizmi, Türkiye.

GİRİŞ

20. yüzyılda gelişen yeni müzecilik anlayışı müzelerin tarihin kadim uygarlıklarına ait eserlerin korundukları kurum olmasının dışına çıkarak müzelerin içinde bulundukları toplum adına kültürel birikimi ve kültürel değerleri toplayan, belgeleyen, koruyan ve bilimsel verilerin ışında sergileyerek toplumsal gelişimin sağlanmasında öncü bir kurumdur. Türkiye'de müzecilik son yirmi yılda gerek özel gerekse vakıf destekli müzelerin açılmasıyla önemli toplumun kültürel gelişimine ve eğitimine katkı sağlanmaktadır. Yeni müzecilik perspektifi içerisinde gelişen kent müzeciliği bu çalışmanın temelini teşkil etmektedir. Günümüzde kent müzeleri, koleksiyonları ve eğitimsel faaliyetleri vasıtasıyla kültürler arası iletişimi destekleyen ve kent kültürünü yabancı ülkelere tanıtılmasını sağlayan kurumlardır. Türkiye'de kültür turizmine verilen önemin giderek artması bağlamında kent müzeleri kent kültürünün gelişmesine ve tanıtılmasına katkıda bulunarak tanıtım, konferans, sergi, süreli yayın ve festivaller

gibi aktivitelerle kentlileri bir araya getirerek kültürel ve sosyal bir kurum olmasını sağlamaktadır.

Kent müzelerinin önemli ikincil kaynaklarından olan sözlü tarih çalışmaları yerel tarih yazımında belediye, dernek ve şahsi arşivlerin dışında elle tutulamayan tarihsel gerçekliklerin gün yüzüne çıkmasını sağlar. Bu bağlamda özellikle kültür turizmine yönelik yapılacak olan faaliyetlerde kent müzelerinin kurumsal çerçevede yürüttüğü sözlü tarih çalışmaları önemli bir zemin hazırlamaktadır. Kent belleğinin nasıl oluşacağı ve hızla kaybolan yerel kültürel değerlerin sözlü çalışmalar sayesinde düzenli bir hale getirilerek nasıl korunacağı sorgulanacaktır. Kent müzeleri kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasını ve sürekliliğini sağlayan en önemli merkezlerdendir. Bu nedenle sözlü tarih çalışmaları kapsamında yapılan yerel tarih yazımı pratikleri kültür turizminin desteklenerek şekillenmesi için önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu çalışmamın temel amacı sözlü tarih metodolojisinin Türkiye'deki kent müzeleri için sunduğu olanakların incelenerek kültür turizminin tanıtılmasında nasıl faydalanılabileceğini ortaya cıkartmaktadır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Türkiye'de kent müzeciliği üzerine disiplinlerarası yeterli akademik çalışmalar bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmamın ana amacı kent müzeciliği alanında yapılacak kalıcı çalışmalara ön hazırlık niteliğindedir. Nitel veriler üzerinden gidilerek yapılan bu araştırmada temel olarak kent müzelerinin yürüttükleri sosyal ve kültürel faaliyetler çerçevesinde oluşturulan kataloglar ve yazılı eserlerden faydalanılacaktır. Birincil kaynakların sınırlı olması nedeniyle ikincil kaynaklar olan konferans bildirileri ve yazılı olarak aktarılmış atölye çalışmalarına araştırmada yer verilecektir. Türkiye'de kent müzeciliği üzerine nicel araştırmaların olmaması nedeniyle bu çalışmada nitel verilerin sentezine dayandırılacaktır.

Sözlü Tarih Yazımı ve Modern Tarih Metodolojisinde Değişim

Sözlü tarih geçmişin hafızalarda kalan bilgisini bugünden derleyen disipilinlerarası bir yaklaşımdır. Toplumsal, ekonomik ve kültürel tarihi kapsamına alan sözlü tarih çalışmaları ilk olarak II. Dünya Savaşı sonrasında ABD'nde sosyal bilimlerde kullanılmaya başlanılmıştır. Daha sonrasında İngiltere ve Avrupa'da toplumsal tarih yazılmasında temel teşkil eden sözlü tarih çalışmaları 1960 sonrasında ABD ve İngiltere'de tarihsel malzeme olarak arşivlenmeye başlamıştır. Sözlü tarihin en önemli özelliklerinden biri yakın zamana ait tanıklıkların kay-

dedilmesini mümkün kılar. Tarih geçmişin bir inşa aracı olarak yazılı kaynakları kullanmasının yanı sıra yakın dönemin aydınlatılması için sözlü kaynaklara da ihtiyaç duyar. Çeşitli nedenlerden dolayı belgelere ulaşılamaması durumunda farklı tanıklıklardan faydalanmak gerekir. Sözlü tarihin sosyal bilimlerdeki işlevi tam da bu sırada devreye girer. Sözlü tarih yazımı tarihin daha geniş bir perspektifte ele alınmasını sağlamıştır. Özellikle tarihin öznesi olan insan artık egemen grupların da dışına çıkarak halktan bireylerin de tarihi yazılmaya başlamıştır. Kadın tarihi, işçi sınıfı tarihi, Afrika tarihi gibi yakın zaman kadar derinlemesine incelenmeyen konular sözlü tarih yaklaşımı sayesinde güncel tarih yazımında yerini almaya başlamıştır. Sözlü tarihte kullanılan materyal geleneksel tarih anlayışından farklıdır. Hikayeler, aile fotoğrafları, şiirler, şarkılar sözlü tarih yazımının belgeleri konumundadır.

Türkiye'de Sözlü Tarih Çalışmalarının Geçmişi

Türkiye'de sözlü tarih çalışmalarının geçmişi son yirmi yıla dayanmaktadır.1980'li yıllardan itibaren siyaset bilimi, sosyoloji, antropoloji ve tarih bölümlerinde sıklıkla başvurulan bir yöntem olan sözlü tarih Türkiye'de ilk olarak Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'nın desteğiyle yaygınlaşmıştır. 1993 yılında Prof. Dr. Paul Thompson'un davet edildiği sözlü tarih atölye çalışmasıyla bu alanda akademik çalışmalara başlamıştır. Aynı yıl Kültür Bakanlığı'nın desteğiyle ilk sözlü tarih projesini başlatarak toplumsal açıdan önemli yaşam öykülerini video kaydına alarak kalıcılaştırmıştır. 1999 yılında Yerel Tarih Projesi kapsamında Ankara, Antakya, Çanakkale, Konya, Mardin gibi kentlerde sözlü tarih atölyeleri düzenlenerek Sözlü Tarih Kılavuzu hazırlanmıştır. Tarih Vakfı'nın sözlü tarih çalışmaları yürütmesindeki temel amacı bu alanda Türkiye için kalıcı projeleri başlatarak sosyal bilimlere katkı sağlamaktır.

Sözlü tarih alanında Türkiye'de şimdiye kadar yapılan en kapsamlı çalışma Tarih Vakfı'nın yürüttüğü sözlü tarih projesi olan ve 2003 yılında tamamlanan "Tarihe Bin Canlı Tanık Projesi'dir.70 yaş üzeri 1000 kişi ile başlatılan çalışma farklı toplumsal grupların temsil edilmesini sağlayan proje Türkiye'de gerçekleştirilmiş geniş kapsamlı bir sözlü tarih çalışmasıdır. 20.yüzyıl tarihini aydınlatan bu proje Türkiye'nin ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişiminin izlencesi oluşturulması açısından büyük önem taşımaktadır. Cumhuriyet Türkiye'sinin kuruluş sürecine tanıklık etmiş olan bir kuşağı anlatan sözlü tarih çalışması bireysel ve ulusal kimliklerin oluşum süreçlerinin ele alınmasını sağlamaktadır.

Tarih Vakfı tarafından yürütülen diğer bir sözlü tarih çalışması ise "Akdeniz Sesleri Sözlü Tarih ve Kültürel Pratikler"'dir. Avrupa Komisyonu Euromed

Heritage II kapsamında Londra City University on üç Aldeniz kentinde tarafından sürdürülen çalışma Akdeniz şehirlerinin çok kültürü ve kozmopolitik yapısını gün ışığına çıkarmaktır. Kültürel mirasın sözlü tarih çalışmaları çerçevesinde nasıl tanımlanacağının araştırıldığı bu çalışmada yerel tarih anlatısı üzerinde durularak çok kültürlü kentlerin tarihini geleneksel tarih anlatısının dışına çıkılarak aile, mahalle, okul, kurum ve vakıflar düzeyinde nasıl ele alınacağı planlanmıştır.

Akdeniz sesleri projesindeki en önemli husus kültürel mirasın temsilinin kalıplaşmış turizm etkinliklerinin dışına çıkarak toplumsal açıdan işlevsel hale gelmesini sağlamaktır. Bu hususta projenin İstanbul ayağında yapılan çalışmalar dikkat çekicidir. Bir Akdeniz kenti olan İstanbul son elli yılda gerçekleşen iç göç sebebiyle ciddi ekonomik, siyasi ve toplumsal değişim geçirmiştir. Bu süreçte İstanbul çok kültürlü bir yapıya kavuşmuş olmakla birlikte bazı kültürel değerlerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu hızla değişimin yanında getirdiği kültürel erozyon sözlü tarih çalışmaları sayesinde bir ölçüde olsa azaltılması amaçlanmaktadır. İstanbul'un farklı semtlerinde yaşayan kişilere yapılan sözlü tarih çalışmaları kentteki insan dokusunu görsel ve işitsel malzemelere yeniden canlandırmıştır. İstanbul'daki göç hareketinin izinin sürüldüğü bu proje şehrin kültürel mirasının haritasının çıkarılması açısından önemlidir. Projenin turizmle olan bağlantısı ise İstanbul'un kozmopolit bir dünya kenti olduğu vurgusunun ön plana çıkarılmasıdır.

Son yıllarda sözlü tarih projeleri kapsamında hayata gerçirilmek istenen "kültürel miras çalışmaları" toplumda kütürel miras bilincinin sağlanması ve kültürel kimliklerin korunması açısından önem taşır. Bu projeler güncel teknolojilerin kullanılmasıya kültürel mirasın tanınması ve tanıtılmasına ön ayak olmuştur. Kültür turizmi bağlanmında konu ele alındığında ise taşınamaz yerel kültürel değerlerin sözlü tarih araştırmaları sayesinde kayıt altına alınarak gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmaktadır.

Günümüzde pek çok sivil toplum örgütü ve vakıflar tarafından sözlü tarih çalışmaları yürütülmektedir. Edebiyat, sinema ve belgesellerde de kullanılan sözlü tarih çalışmaları çok geniş bir perspektifte ele alınmaktadır. Yerel tarih alanında yapılan araştırmalarda da karşımıza çıkan sözlü tarih projeleri sosyal bilimciler için gelecek yıllarda daha da sık kullanılan bir yöntem haline gelecektir.

Yerel Tarih Çalışmaları ve Kent Tarihinin Şekillendirilmesi

Yerel tarih yazımı diğer adıyla "micro history writing" sözlü tarih metodunu içine alan bir araştırma yöntemidir. Sözlü tarih çalışmalarında olduğu gibi son

yirmi yılda aktif bir şekilde tarih projeleri üreten yerel-amatör grupların katılımıyla şekillenen Türkiye yerel tarihçiliği gerek kent müzeciliği gerekse kültür turizminin planlanması açısından önemli bir yer teşkil etmektedir.

Tarih Vakfı'nın yürütücülüğünü üstlendiği "Yerel Tarih Grupları Projesi" Türkiye'de sivil girişimle oluşturulan ilk tarih yazımı projesidir.1999 yılında başlatılan bu proje üç yıl boyunca Rockefeller Vakfı'nın sivil insiyatifleri desteklediği bir fondan sağlanan kaynakla yürütülmüştür. Türkiye'nin çeşitli il ve ilçelerinde kültürel ve tarihsel dokunun korunmasına, araştırılmasına duyarlı, yerel tarih alanında araştırma yapan yaşadığı bölgenin/kentin/mahallenin tarihine sahip çıkarak tarihi kaydeden gruplar oluşturulmuştur. Bu çalışmalar sırasında notlar, ses kayıtları ve görüntülü video kayıtları tutularak sözlü tarih çalışmaları kayıt altına alınmıştır. Bu alanda çalışan akademisyenlerinde katılımıyla gerçekleştirilen sözlü tarih atölyelerindeki çalışmalar sergi ve basılı yayınlara dönüştürülmüştür. Örneğin, Antakya Yerel Tarih Grubu'nun "Asi Kıyısından Hoş Bir Seda" adlı sergisi 1950'den itibaren Antakya'nın bazı sosyal buluşma alanlarını ele almaktadır. Proje kapsamında yapılan arşiv çalışmalarının yanı sıra sözlü tarih görüşmeleri yapılarak mekanlara dair eski fotoğraflar derlenerek yerel tarih sergisi formatında ziyaretçilere sunulmuştur. Aynı yöntemin izlendiği diğer bir çalışma ise Ünye yerel tarih grubunun hazırladığı "Çınarın Gölgesinde Cumhuriyet Meydanı" isimli sergidir. Yine benzer yöntemlerle sözlü tarih çalışmalarından edinilen bilgiler ve derlenen görsellerin ışığında Çanakkale yerel tarih grubunu hazırlamış olduğu "Çanakkale Sokak Adlarında Yaşayanlar" isimli kitap çalışmasıdır. Bu çalışmada eski yıllarda o bölgede yaşamış olan önemli kişileri hayatları hakkındaki bilgilere sözlü tarih çalışmaları sayesinde ulaşılarak yerel tarihin ortaya çıkarılması sağlanmıştır. (Çetintaş 2003)

Sözlü tarih çalışmaları kapsamında kent tarihinin yazılmasında bir başka örnekte Mersin Üniversitesi Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi'nin yürüttüğü sözlü tarih projesidir. Mersin'in yakın geçmişine tanıklık etmiş yerel şahsiyetler ile sözlü tarih görüşmeleri yapılarak kent tarihini yazılı olmayan kaynaklar üzerinden sürdürmeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Altmış üç kişi ile görüşülerek kamera ve ses kayıtları alınmıştır. Sözlü tarih çalışmaları Mersin ve bölgesine ilişkin yeni ve özgün çalışmalar için açılım sağlayacak araştırmaların yapılmasına olanak sağlanmıştır. Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi'nin organize ettiği "Mersin Tarih Dostları Toplantıları" sayesinde kentte amatör olarak yerel tarih alanında çalışmalar sürdüren araştırmacıların bir araya gelmesini sağlayarak bilgi paylaşımında bulunulmaktadır. "Mersin Tarih Dostları Buluşuyor! Kentin Tarihini Yeniden Okuyor!" toplantılarında Mersin bölgesinin yerel tarih yazımında kaydettiği ilerlemeler ele alınmaktadır (Ünlü 2010).

Türkiye'de Kent Müzeciliği Literatürü

Dünya ölçeğinde karşılaştırıldığında Türkiye'de akademik çalışmalar gerek müzecilik ve onun alt dalı olan kent müzeciliği açısından oldukça sınırlıdır. Türkiye müzeciliği ile ilgili olarak yürütülen akademik çalışmalar 1990'lı yılların ortalarında Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı adı altında çalışan bir grup akademisyen ve entellektüellerin girişimleriyle başlamıştır. İlk kez 1993 yılında Tarih Vakfı tarafından düzenlenen "Toplumsal Tarih Müzeleri Kuruluş Sorunları Sempozyumu" ile gündeme gelen kent müzeleri ve toplumsal tarih çalışmaları 1995 yılında "Kent ve Toplumsal Tarih Müzeleri Atölyesi" ile devam ettirilmiştir. Her iki etkinlik "Kent, Toplum, Müze" başlığı altında kitaplaşmıştır.

Müzecilik ve yerel tarih üzerine yapılan ilk kapsamlı uluslararası çalışma Rockefeller Vakfı ile Tarih Vakfı'nın ortaklaşa yürüttükleri çalışma sayesinde "Tarih Yazımı ve Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme" adı altında düzenledikleri III. Uluslararası Tarih Kongresi'dir. Ana teması tarih yazımındaki değişimin yeni müzecilik anlayışına yansıması olan kongrede kent müzeciliği üzerine sunumlar yapılarak Türkiye'de akademik araştırmalarda ilk kez örnek verilmiştir. İki ana teması olan III. Uluslararası Tarih Kongresi'nde küreselleşme ve yerelleşme süreçlerinin tarih yazcılığındaki etkisi üzerinde ağırlıklı olarak durulmuştur. Kültürlerarası etkileşim artmasının temel nedeni tarih yazımında 'ulus tarih yazımı' dışına çıkılarak bölgesel yada mikro tarih anlatısına doğru kayan bir oluşumun varlığından söz edilerek bu olgunun yerel müzelerin kurulmasındaki etkisi kapsamlı olarak ele alınmıştır. Mikro tarih yazımı zengin analizlere olanak vererek özellikle kent kültürünün içinde barındırdığı kent ve yerel tarih yazımı ekseninde yeterince işlenmemiştir. Küreselleşmiş-yerelleşmiş bir dünyada kent müzeciliği aslında yeni bir tarih yazımını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle kent müzeciliği akademik olarak tarih yazım metodolojisindeki değişimi de yansıtmaktadır.

Tarih Vakfı ve Europa Nostra eski başkanı Sn. Orhan Silier'in desteğiyle kuruluş çalışmalarına başlanan Antalya Kent Müzesi ve Kent Belleği Merkezi'nin girişimleriyle düzenlenen "Kentler ve Kent Müzeleri" Türkiye'de kent müzeleri odaklı olrak düzenlenen ilk konferanstır. Yurt dışından katılımcıların desteğiyle gerçekleşen konferansta İngiltere, Hollanda'daki kent müzelerinin yaşadıkları deneyimler de paylaşılmıştır. Kent müzelerinin kent kültürünün ve kültürler

arası iletişimdeki yerine dikkat çekilerek sivil toplum ve kamusal işleve dikkat çekilmiştir.

Vehbi Koç Vakfı Ankara Araştırmaları Enstitüsü'nün 2007 yılında 26. Müzeler Haftası etkinlikleri kapsamında düzenlediği "Geçmişten Geleceğe Müzecilik Sempozyumunda" kent müzeciliğine ayrı bir oturum ayrılarak kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. VEKAM'ın öncülüğünde Ankara ve çevresi üzerine yürütülen araştırmalarında kitaplaştırılarak araştırmacılara sunulmaktadır. Yukarıda bahsedilen girişimlerin dışında Türkiye'de önde gelen kent müzeleri düzenledikleri sergileri kitaplaştırarak kalıcı bilgi sumaktadırlar.

İstanbul Adalar Müzesi: İstanbul'un İlk Çağdaş Kent Müzesi

İstanbul Adalar Müzesi İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti etkinlikleri kapsamında Adalar Belediyesi, Adalar Vakfı ve Adalar Kaymakamlığı'nın ortak çalışmasıyla Eylül 2010'da ziyaretçilere açıldı. Adalar Müzesi'nin temel misyonu Adaların kültür tarih ve yaşamın zenginliklerini tanıtmak sivil toplum kuruluşları ile yürütülen iş birliği sayesinde çeşitli sergi ve projeler üretmek, diğer müzelerle iletişim ağları kurarak kültürel entegrasyon sağlamaktır. Büyükada Aya Nikola Hangar Mevki Müze Binası'nda açılan kalıcı sergiler sayesinde Adalar'ın coğrafi, fiziki, sosyal ve kültürel yapılanması için bilgi sahibi olunmasını sağlamaktır. Adalar'ın Doğası ve Oluşumu, Adalar'da İlk İnsan İzleri, Adalar'ın İlk Sahipleri, Adalar'ın İstanbul'a Bağlanması ve Yerleşim Yeri Adalar altındaki sergiler müzenin kalıcı sergileri olarak biçimlendirilmiştir. Sergilerde temel olarak olan sorular "Adalar Ada olmadan önce nasıldı?," "Adalar'da ilk insanlar nasıl yaşadı?," "Geç Yunan ve Erken Roma dönemlerinin Ada'ya ve Adalı'ya bıraktıkları kültürel miras nelerdir?

Yukarıda yer alan temel sorular ışında tasarlanan kalıcı sergiler Adaları tanımayanlar için önemli tarihsel, kültürel ve sosyal birikimin göstergesidir. Hiç kuşkusuz tarih öncesi çağlar ve erken dönemlere ait bilgi ve belgeler günümüze göre daha sınırlı olmakla birlikte İstanbul'u ve Adalar bölgesini hiç tanımayanlar için önemli bir kaynaktır. Özellikle son iki yüz yıla ait tarihsel belgeler ışığında hazırlanan Adaların yerel yöneticileri, eğitim, sağlık, kayık yarışları, taşıma, ulaştırma, yardımseverlik, dini yaşam, bayramlar, kutlamalar, törenler gibi gündelik yaşama ait temalar ele alınmıştır. Adalar'ın çok kültürlü ve çok dinli yaşantısına ışık tutacak olan kalıcı sergi bölümünde Adalı'ların yerleşik yaşamlarında önemli bir yere sahip olan okullarını, resmi binalarını, önemli kilise ve camilerini, meydanlarını konu olan eski gravür, resim ve fotoğraflarda sergilenmektedir. Müze ziyaretçileri Dokunmatik Harita Masası üzerinden

interaktif olarak İstanbul'un Adalar bölgesi'nin farklı dönemlerini temalara uygun olarak görebilme imkanı yaratmaktadır.

İstanbul Adalar müzesi düzenlediği yerel sergilerin dışında uluslararası ortaklıklar sayesinde yeni sergiler açmaktadır. Uluslararası Müzeler Konseyi ICOM üyesi Adalar Müzesi tasarladığı Göç Bağlantıları Sergisi 2012 yılında hayata geçirilmiş olan bir proje olup Adalar müzesinin ilk Avrupa Birliği destekli projesi olması açısından önem taşır. "Türkiye'de Kent Müzeciliği'ne Giriş" başlığı altında ele alınan ucu açık proje (henüz tamamlanmamış ve devam ettirilebilir) niteliği taşıyan zamanla daha farklı boyutlara kaydırılması planlanmaktadır. Dokuz ayrı çalışmadan oluşan bu proje farklı coğrafyalarda yüzlerce yılda yaşanan deneyimlerin birbirlerine hiç benzemeyen yöntemlerle kavramsal çerçeve dahilinde aktarılmasıyla ortaya çıkarılmıştır.[1] Sergi anlatısının temelinde olan göç vurgusu bütün tematik çerçeveye hakim olumuştur. Göç etmenin ve yeni yerde birlikte yaşamanın zorlukları, göç edenlerin hızla değişen yaşamı, terk edilen yerdeki kültürel erezyon, yeni yerleşilen bölgedeki ayrımcılık ve ötekileştirme sergide sosyolojik içeriğin ana hatlarını meydana getirmiştir.

Sergi küratörü Deniz Koç'un dediği üzere Göç Bağlantıları Sergisi; "gidenler, gelenler, hareket halindekilerin hikayelerinin bir araya" getirilmesinden olmaktadır. Bu noktada makalenin temel konusu olan kent müzesi ışığında kültürel arası iletişimi bu serginin merkezinde yer almaktadır.

İstanbul Adalar bölgesi özelinde göç ve yerleşme olgusunu üzerine derin planda incelemektedir. Osmanlı ve cumhuriyet döneminde yaşanmış olan kitlesel göç hareketi Ada nüfusunun başlangıçta çoğunluğunu oluşturan Rum nüfusunu büyük ölçüde etkilemiştir. Göç eden ailelerin büyük bir kısmı Yunanistan, ABD, İngilere'ye yerleşmiş olmakla birlikte Ada ile olan bağlantılarını koparmayan aileler de mevcuttur. Adaların günümüzdeki konumu düşünüldüğünde Göç Bağlantıları Sergisi'nin tasarlanmış olması sürpriz değildir.Göçün Adalar bağlantısının yanı sıra Türkiye'den Avrupa'ya olan dış göçünde ele alındığı sergi proje kapsamında Maltepe Üniversitesi'nden Prof. Dr. Belma Akşit ve Prof. Dr. Bahattin Akşit ile öğrencileri tarafından yürütülen araştırma ve belgeleme çalışmaları, grafikler, haritalar ve video performansları eşliğinde sunulmaktadır. Metropol içinde oluşan göçün Adalar üzerindeki etkisininde incelendiği haritalar ve istatiklerde Adalar'ın diğer bölgelerle karşılaştırıldığında özel durumu ortaya çıkmakta. Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı'nın fotoğraf ve

[1] http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/guncel-sergiler/goc-baglantilari/348-goc-baglantilari-giris-yazisi

belge arşivlerinden faydanılırken yurt dışında yaşayan Türklerle yapılmış sözlü tarih çalışmalarına yer verilmiştir.

2013 yılı yaz aylarında ziyaretçilere açılan iki yeni sergiden biri olan "Hala Hatırlıyorum" hatırlama ve unutma pratiklerine yoğunlaşmış sözlü tarih çalışmalarına dayalı olan bir sergi olarak planlanmıştır. Göç Bağlantıları sergisinin ana temasını işleyerek günlük hayattaki kültürel değişimleri, insan ilişkilerini, Adalar'ın geçirdiği fiziksel değişim serginin ana çerçevesini oluşturmuştur. Çocukluklarını ve gençlik yıllarını Adalar'da geçirmiş olan kişilerin kaleme aldıkları anıları Adalar'ın kendi yaşantılarında bıraktıkları izleri gözler önüne sermektedir. Adada yaşayan Rum ve Ermeni nüfusunun göç etmesinden sonra geriye kalanların yitirmiş oldukları kültürel değerleri sorgulamaları, yalnızlık hissi, azınlıkların Adalarda bıraktıkları kültürel miras serginin ana temasını teşkil etmiştir. Aynı dönemde ikinci sergi olarak tasarlanan "Adalar'da Yazılanlar" bir literatür taraması olarak görülebilir. Matbaanın yaygınlaşmasından bu yana Adalar'da yazılmış olan kitapların bir retrospektifi olarak planlanmış sergide Adalıların yazılı kültürü açığa çıkarılmıştır. Bu yazılı kültür bağlamında oluşan roman, hikaye, anı, şiir gibi ebedi alanlarda Adaların insan yaşantısındaki etkisi görülmektedir.

Her iki sergide de yerel sözlü ve yazılı kültürel mirasın kayda geçirilerek ziyaretçilere sunulduğu görülmektedir. Kurulduğu tarih olan 2010 Eylül ayından bu yana geçen sürede Adalıların bilgi, belge ve deneyimlerine dayanarak hazırlanan kollektif sergilerle yerel kültürü, unutulan tarihi ve kültürel mirası görünür kılmaya çalışan İstanbul Adalar müzesi henüz kent müzesi olmayan bir şehirde kent müzeciliği kavramını yeni bir boyuta taşımaktadır.

YİRMİBİRİNCİ YÜZYIL'DA KÜLTÜR TURİZMİNİ ŞEKİLLENDİREN FAKTÖRLER

21. yüzyılda turizm faaliyetleri küreselleşmenin de etkisiyle giderek artan ölçüde tarih, kültürel miras, arkeoloji ve etnografi üzerinden sürdürülmektedir. Türkiye'de eğitim düzeyleri giderek artan yerli ve yabancı turist gruplarının da beklentesi değişmektedir. Önceleri sadece tatil amaçı yapılan turizm faaliyetleri günümüzde giderek kültürel bilincin gelişmesine katkı sağlayan bir yapıya dönüştüğü gözlemlenmektedir. Günümüzde kültür ve sanatın iç içe geçtiği ürünlerin Türkiye'nin turizmi için daha kalıcı ve daha prestijli olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Turizmde çekim merkezi olan ülkeler doğa ve tarih değerlerinin yani sıra kültürel değerlerini de segilemektedirler. Yerel mirasin ve kültürün çok önemli bir ögesi olan kent müzeleri Turkiye'de gelisen turizm hareketinden yeterince yararlanamadılar. Orhan Silier'e göre Turkiye turizmindeki deniz-kum-güneşin başat konumu nedeni ile devlet ve belediyelerin surekli olarak turizmi tatil amaçlı olarak beslemesine rağmen genç kent müzeleri devletin turizmin gelismesi için sağladığı imkandan yeterince yaralanamadılar.(Silier 2012:14)

Bu çercevede kent müzeleri sahip olduğu bölgesel değerlerin gerek yurtiçi gerekse yurt dısında tanıtılması stratejik açıdan değer taşımaktadır. Kent müzeleri sahip oldukları kamusal rollerini etkin hale getirmek yerel kültürün kent insanlarına, önde gelen sivil toplum kuruluslarına, kent konseylerine, kentin belli başlı ailelerine ve danışma kurulları ile istisare içinde olunarak etkin proje ve sergiler yürütmektedirler. Yeni Müzecilik anlayışının bir örneği olarak değerlendirilebilecek olan Sınırlar Ötesi Müze girişimi kültür turizminin gelişmesinde sürdürülebilir bir gelişme sağlayacak doğrultuda planlanmıştır.

Sınırlar Ötesi Müze 1995 yılında Viyana'da kültürel miras, yayıncılık ve pazarlama alanlarında çalışan bir grubun bir araya gelmesiyle hayata geçirilmiştir. Önceleri Viyana olan merkezi 2001 yılında Brüksel'e taşınmıştır. Bunun yanı sıra Madrid'de bölgesel bir merkezde açılmıştır. SÖM'ün kurukuş amacı kültürel mirasın bilinçli bir şekilde zevk alarak tarihin anlaşılmasını sağlamak ve farklı toplumlar arasında karşılıklı bir anlayış ortamı oluşturmaktır.[2]SÖM klasik müzecilik anlayışından farkı olarak özgün sergileme metodlarını kullanarak yeni bir sergi anlayışı geliştirmiştir. Klasik sergileme yöntemlerini dışına çıkarak anlatılan dönemi kendi çerçevesinde öyküleyerek izleyici için daha fonksiyonel hale getirildiği SÖM'de turistler müzeyi kültürel farkındalıkla gezerler. Bu anlayış çerçevesinde kültürel mirasın doğduğu topraklarda ziyaret edilmesi için teşvik edilir. Bu bağlamda Asya, Avrupa, Kuzey Avrupa'da on yedi bağımsız kültürel proje yürütmektedir. SÖM'ün organize ettiği sergilerde kültürel miras bağlı olduğu coğrafi bölge içerisinde ele alınır. Yapılar, ören yerleri ve koleksiyon objeleri yerel tarihin birer anlatıcısı rolünü üstlenirler. SÖM'ün bugüne dek düzenlediği en kapsamlı proje on bir Akdeniz ülkesinin katılımı ile düzenlenen on iki sergi yer almaktadır. Avrupa Komisyonu'nun Meda-Euromed Heritage programı kapsamında hayata geçirilen "Akdeniz'de İslam Sanatı Sergisi'nde" sergiler birer kültür turizmi faaliyeti olarak ele alınmıştır. Bu nedenle SÖM'ün düzenlediği bu sergi projesi Kahyaoğlu'na göre kültür

turizmini evrensel hale getirerek Akdeniz ülkelerindeki kültürel çeşitliliğin tanıtımını sağlamaktadır (Kahyaoğlu 2002).

SONUÇ YERİNE

Türkiye'de ve uluslararası alanda turizm çalışmalarında sözlü tarihin önünde açılan zengin bir potansiyel bulunmaktadır. Bugün ve gelecekte sözlü tarih geçmişimizi daha kapsamlı olarak algılamak ve zengin ulusal bellekler yaratmak için sosyal bilimler araştırmaları içerisinde turizm araştırmalarına öncelik verilmelidir. Sözlü tarihin en etkili yanlarından biri insanların renkli yaşam hikâyelerini ortaya koyabilmesi bu hikâyelerden yola çıkılarak sergi, kitap, panel düzenlenmesidir. Bu şekilde yeniden üretilen yerel tarih gerek kent müzeleri gerekse süreli sergi ve yayınlar bağlamında bölgesel tanıtımın sağlanarak kültür turizmi alanında sürdürülebilir projelerin yapılmasını sağlamaktadır.

Uluslararası standartların gözetildiği ve kent kimliklerinin ön planda tutularak yapıldığı sözlü tarih çalışmaları sayesinde kent müzeleri eğitim ve kültürel iletişim alanında önemli roller oynayacak güçlü sivil toplum kuruluşları olma yolunda ilerlemektedirler. Böylece önümüzdeki yıllarda kent kimliğinin bilinçli şekilde tanıtıldığı platformlar sayesinde kültür turizminde yerel değerlerin ve akademik çalışmalar sonucunda ortaya çıkan bilimsel verilerin gözetilerek tanıtılması amaçlanmaktadır.

DEĞERLENDİRME

Kent müzeleri ile ilgili gelecekte yapılacak araştırmaların modern tarih yazımı kuramı çerçevesinde ele alınarak incelenmesi gerekmektedir. Sözlü tarihin yerel tarih yazımına ışık tutuğu kent müzeleri Türkiye'nin yerel kültür merkezleridir. Kültür turizmi araştırmaları çerçevesinde kent müzeciliği ve kent kültürünün tarihsel perspektif içinde tanıtılması konusunun bu alanda yapılacak olan disiplinlerarası çalışmalarla şekillenecektir.

TEŞEKKÜR

Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı Eski Başkanı ve Europa Nostra Eski Türkiye Direktörü Sn. Orhan Silier'e, CAMOC Başkanı Sn. Suay Aksoy'a, İstanbul Adalar Müzesi Koordinatörü Sn. Deniz Koç'a teşekkürlerimi sunarım.

KAYNAKÇA

Çetintaş, F.Ç. "Geçmişin Yerel Seslerini Birlikte Okumak: Tarih Grupları ile Sözlü Tarih Atölyeleri," *Türkiye'de Sözlü Tarih Çalışmaları Konferansı*, 26-27 Eylül 2003 İstanbul. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

İlyasoğlu, A. ve Kayacan G. (2006) *Türkiye'de Sözlü Tarih Çalışmaları Konferansı*, 26-27 Eylül 2003 İstanbul. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Kahyaoğlu, M. (2002) *Sınırlar Ötesi Müze (SÖM)Kültürel Turizme Yeni Bir Yaklaşım T.C Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri* III. Cilt 12-14 Nisan 2002, Ankara.

KAYHAM Erciyes Üniversitesi Kayseri Araştırma ve Uygulama Merkezi (2010). *Kent Hafıza Merkezleri Sempozyumu 26-27 Mart 2010*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Madran, B. (2000). *Müzecilikte Yaklaşımlar, Küreselleşme ve Yerelleşme*.İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Madran, B.(Ed.) (2001). *Kent, Toplum, Müze: Deneyimler-Katkılar*.İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Önen, Z.; Tunç G.; Türkyılmaz, M.(Eds.) (2007). *26.Müzeler Haftası: Geçmişten Geleceğe Müzecilik Sempozyumu 21-22 Mayıs 2007, Ankara*. Ankara: VEKAM Yayınları.

Silier, O. (2012) "Farklı Tarihler, Farklı Müzecilik Anlayışları, Benzer İhtiyaçlar," *Türkiye'de ve Avrupa'da Kent Müzeciliği'nin Sorunları Çalıştayı, İzmir, 24 Şubat 2012*, basılmamış teblig.

Silier, O.(Ed.) (2007). *Kent Müzeleri ve Türkiye'de Kent Müzelerine Duyulan İhtiyaç*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Silier, O. (Ed). (2008). *Kentler ve Kent Müzeleri*. Kent Müzeleri Uluslararası Sempozyumu 21-22 Nisan 2006, Antalya. Antalya: Retma Matbaacılık.

Thompson, Paul (1999).*Geçmişin Sesi Sözlü Tarih*, çev.Şehnaz Layikel. İstanbul: Tarih Vakfi Yurt Yayınları.

Ünlü, T.S. (2010). "Kent Belleği İçin Bir Model Önerisi: Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi" Erciyes Üniversitesi Kayseri Araştırma ve Uygulama Merkezi, Kent Hafıza Merkezleri Sempozyumu Bildiri Kitabı 26-27 Mart 2010. Ankara: Detay Yayıncılık.

VEKAM (2008). *Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik I Sempozyumu 21-22 Mayıs 2007 Bildiri Kitabı*. Ankara: VEKAM Yayınları.

İnternet Kaynakları

http://www.adalarmuzesi.org/cms/sergiler/guncel-sergiler/goc-baglantilari/348-goc-baglantilari-giris-yazisi

III. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi: 976-988,
04-05 Nisan 2014, Kuşadası, Aydın,
Bütün hakları saklıdır
ISBN: 978-605-5216-98-6

Medikal Turizm: Gelişimi ve Turizmin Yeri

Şirvan Şen DEMİR
T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi
Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu
E-posta: sirvansendemir@gmail.com

Mahmut DEMİR
T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi
Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu
E-posta: mdemir1@gmail.com

Çiğdem DEMİRCİ
T.C. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Eğitim ve Araştırma Hastanesi
E-posta: cigdem_soprano@hotmail.com

ÖZ

Bu çalışmanın amacı sağlık turizmi içerisinde yer alan medikal turizmin dünyada ve Türkiye'deki gelişimini araştırmak ve bu kavram içerisinde turizmin yerini sorgulamaktır. Çok eski bir geçmişe sahip olan sağlık turizmi içerisinde yer alan medikal turizm, özellikle son dönemde gelişmekte olan ülkeler tarafından gelişmiş ülkelerin insanlarına tedavi ve tatil hizmetlerinin bir arada sunulmasıdır. Çalışmada dünyada medikal turizmin nasıl ve neden hızlı bir gelişme gösterdiği ve Türkiye'de özellikle son dönemde Sağlık Bakanlığının yaptığı çalışmalar incelenerek ülkemizdeki gelişimi araştırılmıştır. Bu araştırmaların ışığında medikal turizm kavramı içerisinde turizmin ne kadar yer aldığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Sağlık turizmi, medikal turizm, turizm.

GİRİŞ

İnsanlar yüzyıllardır çok farklı amaçlarla seyahat etmişlerdir. Merak, inanç ve sağlık bu amaçların başında gelmektedir. Seyahatlerde sağlık amacıyla kaplıcalara, termallere gidilmesi yanı sıra, sağlık ile diğer unsurların birlikte yer aldığı seyahatler gerçekleştirilmiştir. Örneğin insanlar hem inanç hem de sağlık amaçlı seyahatlerinde dağlarda ve su kanalları kenarındaki katedral ve tapınakları terapi yerleri olarak kullanmıştır. M.Ö.4 YY'da hastalar Yunanistan'da bulunan klasik dünyanın en ünlü şifa merkezi Epidaurus'a tıbbi ve mistik tedavi aramak için gitmişlerdir (Connell 2011). Eski çağlardan günümüze kadar, sağlık amaçlı seyahatlerin şekli değişmiş ve turizm unsurlarıyla birleşerek, sağlık turizmi, medikal turizm vb olarak önemli bir alan olmuştur. Bu zaman içinde medikal